

ROMÂNIA
Avocatul Poporului

Str. George Vraca nr. 8, Sector 1, București

Telefon +40-21-312.71.01 Fax: +40-21-312.49.21 Internet: <http://www.avpoporului.ro> E-mail: avp@avp.ro

AVOCATUL POPORULUI
REGISTRATURĂ GENERALĂ
IEȘIRE NR. 22408/10 DEC. 2018

Domnului prof. univ. dr. Valer Dorneanu,

Președintele Curții Constituționale

În conformitate cu dispozițiile art. 146 lit. d) din Constituția României și ale art. 15 alin. (1) lit. i) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, vă transmitem alăturat, **excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 101 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.**

Vă asigur, domnule președinte, de înalta mea considerație.

Avocatul Poporului,

Victor Ciorbea

ROMÂNIA

Avocatul Poporului

Str. George Vraca nr. 8, Sector 1, București

Telefon +40-21-312.71.01 Fax: +40-21-312.49.21 Internet: <http://www.avpoporului.ro> E-mail: avp@avp.ro

În conformitate cu dispozițiile art. 146 lit. d) din Constituția României și ale art. 15 alin. (1) lit. i) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată,

Avocatul Poporului formulează prezenta

Excepție de neconstituționalitate

referitoare la prevederile art. 101 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal

Dispozițiile art. 101 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 514 din data de 14 august 2013, sunt de natură a aduce atingere prevederilor constituționale ale art. 11, art. 26 și art. 53 din Constituție referitor dreptul internațional și dreptul intern, dreptul la viața intimă, familială și privată, respectiv restrângerea exercițiului unor drepturi și libertăți, raportate la art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale privitor la dreptul la respectarea vieții private și de familie, pentru următoarele argumente:

Conform dispozițiilor criticate *printre sancțiunile care pot fi aplicate în cazul săvârșirii abaterilor disciplinare este enumerată și suspendarea dreptului de a primi vizite, pe o perioadă de cel mult 3 luni.*

În ceea ce privește **dreptul de a primi vizite**, trebuie menționat că Reguliile Penitenciare Europene încurajează menținerea contactului cu exteriorul, considerat de importanță vitală pentru reintegrarea deținuților în societate. Astfel, Regula 24 prevede la primul punct **dreptul de a primi vizite și de a păstra legătura cu familiile**, cunoscuții și reprezentanții organizațiilor din societatea civilă sau ai altor instituții: *„Deținuților li se va permite să comunice, cât de des posibil, prin corespondență, telefon sau alte mijloace de comunicare cu familiile lor, terțe persoane și reprezentanții organismelor exterioare, precum și să primească vizite de la aceste persoane.”* (Regula 24.1).

Scopul menținerii legăturilor cu familia și cunoscuții este acela de a reduce efectele negative ale încarcerării și a facilita astfel resocializarea după terminarea pedepsei. **Vizitele și modul în care sunt realizate reprezintă astfel o formă de normalizare a vieții în penitenciar:** *„Modalitățile de realizare a vizitelor trebuie să permită deținuților să mențină și să dezvolte relațiile cu familiile, cât mai normal posibil”* (Regula 24.4), motiv pentru care autoritățile penitenciare au obligația de a încuraja și facilita contactul deținuților cu lumea exterioară (24.5). Reguliile europene penitenciare sunt în concordanță cu Recomandarea (2003) 23 care se referă la managementul administrației penitenciare privind pedepsele pe viață sau a celor de lungă durată și cu articolul 8 (Dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Chiar dacă, din motive de siguranță, vizitele și comunicarea cu persoanele din exterior sunt limitate, trebuie totuși să existe *„un nivel minim acceptabil de contact”* (Regula 24.2).

Dreptul la vizită reprezintă poate unul dintre cele mai importante drepturi ale persoanelor private de libertate, reprezentând practic singura lor conexiune cu exteriorul, cu lumea reală. Astfel, în vederea menținerii legăturii cu familia și

pentru realizarea contactului cu diverse persoane și organizații, administrația penitenciarului trebuie să asigure posibilitatea vizitării deținuților.

Constituția nu definește noțiunea de **viață intimă, familială și privată**, însă în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (cauza Niemietz c. Germaniei, 1992) s-a decis că protecția vieții private nu acoperă doar sfera intimă a relațiilor personale, ci și „*dreptul individului de a lega și dezvolta relații cu semenii săi*”, deoarece „*ar fi prea restrictivă limitarea noțiunii de viață privată la un cerc interior în care individul își trăiește viața personală așa cum crede de cuviință*”. Prin urmare, în sensul jurisprudenței Curții Europene, elementul definitoriu al dreptului la viață intimă, familială și privată se referă la **sfera relațiilor interumane** (Decizia nr. 239 din 10 mai 2005, M. Of. nr. 540 din 24 iunie 2005).

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, în cadrul noțiunii de „*viață familială*”, în sensul art. 8 din Convenție, au fost incluse și raporturile dintre rude apropiate „*care pot avea un rol considerabil în materie (...), ceea ce implică pentru stat obligația de a acționa în așa fel încât să asigure rezolvarea normală a acestor raporturi*” (cauza Marckx c. Belgiei, 1979) (Decizia nr. 14 din 12 ianuarie 2010, M. Of. nr. 79 din 5 februarie 2010).

În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că, **deși privarea de libertate a unei persoane presupune limitări ale vieții sale private și de familie, este esențial dreptul persoanei în cauză de a menține legătura cu membrii apropiați ai familiei sale.**

Este recunoscut că restricțiile referitoare la numărul vizitelor, la supravegherea acestor vizite și supunerea persoanei aflate în detenție la un anumit regim de executare sau la anumite feluri ale vizitelor constituie **interferențe în dreptul la respectarea vieții private și de familie, prevăzut la art.8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, fără a constitui încălcări ale acestui drept, însă ingerința în exercitarea dreptului la viață privată trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o.**

Raportat la cauza de față, observăm că, deși ingerința legală în dreptul prevăzut la art. 26 din Constituție și art. 8 din Convenție poate avea un scop legitim (sanționarea unor abateri disciplinare), este adecvată și necesară scopului propus (păstrarea ordinii în penitenciar), ea **nu păstrează un just echilibru între interesele concurente, anume: interesul statului în legătură cu ordinea publică, dar și interesul persoanei de a-i fi protejată viața intimă, familială și privată.**

În literatura de specialitate se subliniază constant că suspendarea dreptului de a primi vizite pe o perioadă de cel mult 3 luni reprezintă o sancțiune ce se aplică celor care de regulă comit abateri pe durata vizitelor ori au comis abateri grave pe timpul executării pedepsei. Apreciem că această sancțiune este una severă, dat fiind faptul că legătura cu exteriorul este extrem de importantă pentru condamnați.

În baza principiul normalizării vieții în penitenciar și al celui conform căruia privarea de libertate este în sine o măsură extremă (Regula 102.2), **Regulile Penitenciare Europene descurajează aplicarea procedurilor disciplinare și a sancțiunilor în cazul abaterilor disciplinare:** „*Procedurile disciplinare vor constitui mecanisme de ultim resort*” (Regula 56.1). În schimb, sunt recomandate **medierea și mecanismele restaurative** pentru a rezolva conflictele care apar în penitenciar (Regula 56.2).

„*Abaterea disciplinară*” este definită ca fiind „comportamentul care constituie o amenințare pentru ordine, siguranță și securitate” (Regula 56.3), dar rămâne la latitudinea statelor membre să stabilească prin lege care tipuri de acțiuni/inacțiuni reprezintă abateri disciplinare, care sunt procedurile ce trebuie aplicate în cazul diferitelor tipuri de abateri, care sunt sancțiunile și care este durata lor pentru a pedepsi abaterile disciplinare, precum și ce autorități au competența să impună sancțiuni și la ce instanță poate apela deținutul pentru recurs (Regula 56.3).

Potrivit Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal și a

Regulamentului de aplicare a Legii nr. 254/2013, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 157/2016:

Abaterile disciplinare sunt clasificate, în funcție de obligațiile persoanelor condamnate și interdicțiile încălcate de acestea, în:

- abateri disciplinare foarte grave;
- abateri disciplinare grave;
- abateri disciplinare ușoare;

● sancțiunile disciplinare care pot fi aplicate în cazul săvârșirii abaterilor disciplinare sunt: a) avertismentul; b) suspendarea dreptului de a participa la activități culturale, artistice și sportive, pe o perioadă de cel mult o lună; c) suspendarea dreptului de a presta o muncă, pe o perioadă de cel mult o lună; d) suspendarea dreptului de a primi și de a cumpăra bunuri, cu excepția celor necesare pentru igiena individuală sau exercitarea drepturilor la apărare, petiționare, corespondență și asistență medicală, pe o perioadă de cel mult două luni; e) **suspendarea dreptului de a primi vizite, pe o perioadă de cel mult 3 luni**; f) izolarea pentru maximum 10 zile.

● sancțiuni în cazul comiterii de abateri disciplinare ușoare: se poate aplica una dintre următoarele sancțiuni disciplinare: a) avertismentul; b) suspendarea dreptului de a participa la activități culturale, artistice și sportive, pe o perioadă de cel mult o lună; c) suspendarea dreptului de a presta o muncă, pe o perioadă de cel mult o lună.

În cazul comiterii, în mod repetat, de abateri disciplinare ușoare, sancțiunile disciplinare ce pot fi aplicate sunt cele prevăzute pentru abaterile disciplinare grave.

● sancțiuni în cazul comiterii de **abateri disciplinare grave**: se poate aplica una dintre următoarele sancțiuni disciplinare: a) suspendarea dreptului de a participa la activități culturale, artistice și sportive pe o perioadă de cel mult o lună; b) suspendarea dreptului de a presta o muncă pe o perioadă de cel mult o lună; c) suspendarea dreptului de a primi și de a cumpăra bunuri, cu excepția celor necesare pentru igiena individuală sau exercitarea drepturilor la apărare,

petiționare, corespondență și asistență medicală pe o perioadă de cel mult o lună;
d)suspendarea dreptului de a primi vizite pe o perioadă de cel mult două luni.

●sanțiuni în cazul comiterii de **abateri disciplinare foarte grave**: se poate aplica una dintre următoarele sancțiuni disciplinare: a)suspendarea dreptului de a primi și de a cumpăra bunuri, cu excepția celor necesare pentru igiena individuală sau exercitarea drepturilor la apărare, petiționare, corespondență și asistență medicală, pe o perioadă de cel mult două luni; **b)suspendarea dreptului de a primi vizite pe o perioadă de cel mult 3 luni**; c)izolarea pentru maximum 10 zile.

Suspendarea dreptului de a primi vizite, ca sancțiune disciplinară, micșorează șansele de acordare a liberării condiționate, prin neîndeplinirea condiției referitoare la buna conduită. Or, atât păstrarea legăturii cu familia, cât și folosirea la muncă reprezintă factori de care depinde reintegrarea socială a deținuților.

Pe cale de consecință, potrivit **art. 101 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 254/2013** pentru **abaterea disciplinară săvârșită deținuții pot fi sancționați cu suspendarea dreptului de a primi vizite**, ceea ce presupune suspendarea pe o perioadă de timp a legăturii cu familia. Or, **conform Reguli nr. 43 (3) din Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite privind tratamentul deținuților, sancțiunile disciplinare sau măsurile restrictive nu presupun interzicerea contactelor cu familia.**

Mijloacele de contact cu familia pot fi restricționate doar pentru o perioadă limitată și în modul strict prevăzut pentru menținerea securității și ordinii. **Includerea dreptului de a primi vizite în categoria drepturilor care pot fi îngădite și implicit aplicarea sancțiunii disciplinare constând în suspendarea dreptului la vizită afectează relația deținuților cu familiile și reduce rolul incluziunii sociale postliberare a persoanelor private de libertate.**

Avocatul Poporului consideră că, astfel cum este reglementată, măsura suspendării dreptului la vizite nu respectă principiul proporționalității, deoarece, în activitatea sa, desfășurată ca Mecanism pentru Prevenirea Torturii, a constatat că sancțiunea constând în suspendarea dreptului de a primi vizite are o pondere foarte mare, în condițiile în care apare, în mod uzual, corelarea acesteia cu suspendarea altor drepturi).

Prin urmare, în interpretarea și aplicarea art. 8 din Convenție, pentru a determina dacă ingerința autorităților în viața privată și de familie este necesară într-o societate democratică și dacă este menținut un just echilibru între diferitele interese în joc, este necesară efectuarea unui test de proporționalitate, în sensul de a stabili dacă această ingerință este prevăzută de lege, dacă urmărește unul sau unele scopuri legitime și dacă este proporțională cu aceste scopuri.

Potrivit principiului proporționalității, orice măsură luată trebuie să fie adecvată - capabilă în mod obiectiv să ducă la îndeplinirea scopului, necesară - indispensabilă pentru îndeplinirea scopului și proporțională - justul echilibru între interesele concrete pentru a fi corespunzătoare scopului urmărit. Astfel, în vederea realizării testului de proporționalitate, trebuie, mai întâi, să se stabilească scopul urmărit de legiuitor prin măsura criticată și dacă acesta este unul legitim, întrucât testul de proporționalitate se va putea raporta doar la un scop legitim.

Urmărind reperatele de mai sus, apreciem că măsura suspendării dreptului la vizită, ca sancțiune disciplinară, nu apare ca fiind proporțională cu scopul legitim urmărit din perspectiva relației existente între interesul general invocat și cel individual.

Respectarea dreptului la viață intimă, familială și privată impune autorităților statului atât obligații negative, urmărind apărarea individului împotriva oricăror ingerințe arbitrare a puterii publice în exercitarea prerogativelor ce asigură însuși conținutul acestui drept, cât și obligații pozitive, inerente asigurării respectului efectiv al vieții de familie, care pot implica și

necesitatea adoptării de măsuri de protecție a vieții private, chiar cu privire la relațiile dintre indivizi. Așa fiind, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, în Hotărârea din 22 ianuarie 2000, pronunțată în Cauza Ignaccolo-Zenide împotriva României, că autoritățile statului trebuie să se doteze cu un arsenal juridic adecvat și suficient care să aibă ca scop îndeplinirea acestor obligații pozitive ce le revin, în temeiul art. 8 din Convenție.

Art. 39 din Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela) stabilește că **administrația penitenciarelor trebuie să asigure proporționalitatea între sancțiunea disciplinară și încălcarea pentru care a fost stabilită sancțiunea, și trebuie să țină evidența tuturor sancțiunilor disciplinare impuse. Or, în condițiile în care chiar și abaterile disciplinare ușoare, săvârșite în mod repetat, pot atrage aplicarea sine die a măsurii suspendării dreptului la vizită, se ajunge în ipoteza în care restrângerea temporară a exercitării dreptului la viață intimă, familială și privată capătă caracterul unei îngrădiri permanente a exercitării acestuia, cu consecința încălcării cerințelor constituționale ale art. 53 din Legea fundamentală.**

În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reamintit că detenția, ca orice altă măsură privativă de libertate, antrenează prin natura sa restricții asupra vieții private și de familie. **Cu toate acestea, este esențial pentru respectarea vieții de familie ca autoritățile penitenciare să permită persoanei private de libertate și să-l sprijine, atunci când este necesar, pentru a menține contactul cu familia și rudele apropiate** [a se vedea, printre multe altele, *Messina împotriva Italiei (nr. 2)*, nr. 25498/94, pct. 61-62, CEDO 2000-X; *Lavents împotriva Letoniei*, nr. 58442/00, pct. 139, 28 noiembrie 2002, și *Khoroshenko împotriva Rusiei (MC)*, nr. 41418/04, pct. 106, CEDO 2015].

Prin urmare, având în vedere competența sa generală în privința protecției drepturilor și libertăților omului, Avocatul Poporului apreciază că **prevederile art. 101 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal contravin dispozițiilor art. 26 din Constituție referitor la viața intimă, familială și privată și celor ale art. 53 privind restrângerea exercițiului unor drepturi și libertăți, raportate la art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, motivat de faptul că nu păstrează un just echilibru între interesele concurente, anume: interesul statului în legătură cu ordinea publică, dar și interesul persoanei de a-i fi garantată viața intimă, familială și privată.**

AVOCATUL POPORULUI

